

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS MAŽINIMO KLAUSIMAIS IKI 2035 METŲ ĮGYVENDINIMO 2024–2026 METŲ PLANO PATVIRTINIMO

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo 8 straipsnio 4 punktu ir 20 straipsnio 3 dalimi ir Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. XIV-1982 „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“, 117 punktu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų įgyvendinimo 2024–2026 metų planą (pridedama).

2. Rekomenduoti valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kurios nėra pavaldžios ar atskaitingos Lietuvos Respublikos Vyriausybei, dalyvauti įgyvendinant šiuo nutarimu patvirtinto Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų įgyvendinimo 2024–2026 metų plano priemones.

3. Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 25 d. nutarimą Nr. 217 „Dėl Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.

Ministras Pirmininkas

Sveikatos apsaugos ministras

**NACIONALINĖS DARBOTVARKĖS NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS MAŽINIMO KLAUSIMAIS IKI
2035 METŲ ĮGYVENDINIMO 2024–2026 METŲ PLANAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų įgyvendinimo 2024–2026 metų planas (toliau – Planas) skirtas Nacionalinėje darbotvarkėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. XIV-1982 „Dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo“ (toliau – Darbotvarkė), nustatytiems strateginio tikslo ir atitinkamų tikslų pažangos ir (arba) tęstinės veiklos uždaviniams ir jų įgyvendinimo kryptims įgyvendinti.

2. Planu siekiama Darbotvarkės strateginio tikslo – sukurti sveikesnę ir saugesnę visuomenę, kurioje kiekvienam žmogui siekiama padėti išvengti alkoholio, tabako ir narkotikų daromos žalos ar ją sumažinti, taip pat sudaromos galimybės rūpintis savo, šeimos ar bendruomenės narių sveikata, socialine ir ekonomine gerove.

3. Įgyvendinant Planą ir kitus strateginio valdymo sistemos dokumentus, kuriuose numatytomis priemonėmis siekiama prisidėti prie Darbotvarkės 1 priedo lentelėje nustatytų poveikio rodiklių pasiekimo, bus taikomas sveikata grindžiamas požiūris į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir padėsiantis žmonėms saugoti ar atkurti savo sveikatą, gerovę ir gyvenimo kokybę.

**II SKYRIUS
PLANO SĄSAJOS SU KITAIS TEISĖS AKTAIS IR STRATEGINIO VALDymo
SISTEMOS DOKUMENTAIS**

4. Planas parengtas vadovaujantis šiais pagrindiniais tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais:

4.1. 1961 metų Bendraja narkotinių medžiagų konvencija, pataisyta pagal 1972 metų protokolą dėl 1961 metų Bendrosios narkotinių medžiagų konvencijos pataisų, 1971 metų Psichotropinių medžiagų konvencija, 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta;

4.2. 2003 m. gegužės 21 d. Ženevoje priimta Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) Tabako kontrolės pagrindų konvencija, nurodančia tabako kontrolės priemonių, kuriomis siekiama apsaugoti dabartinę ir būsimąsias kartas nuo kenksmingo tabako vartojimo ir priverstinio kvėpavimo tabako dūmais poveikio sveikatai ir aplinkai, socialinių bei ekonominių tabako vartojimo pasekmių, pagrindus, taip pat jos 2012 m. lapkričio 12 d. Seule priimtu Protokolu dėl neteisėtos prekybos tabako

gaminiais panaikinimo, kurio tikslas – panaikinti visus neteisėtos prekybos tabako gaminiais būdus, vadovaujantis Tabako kontrolės pagrindų konvencijos 15 straipsnio reikalavimais;

4.3. Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 metų, kurioje nustatyti universalūs, pasauliniai tarpusavyje susiję darnaus vystymosi ekonominiai, socialiniai ir aplinkosaugos tikslai, kurie apima vienodas galimybes gyventi oriai sveikoje aplinkoje ir visų žmonių lygiateisiškumą gauti kokybišką sveikatos priežiūrą bei socialinę apsaugą fizinei, psichinei ir socialinei gerovei užtikrinti ir kuriems pasiekti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažėjimas turi didelę reikšmę;

4.4. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 30-osios specialiosios sesijos narkotikų klausimais (angl. UNGASS), vykusios 2016 m. balandžio 19–21 d., baigiamuoju dokumentu „Mūsų bendras įsipareigojimas veiksmingai spręsti ir kovoti su pasaulio narkotikų problema“, kuriame pabrėžiamas integruoto, subalansuoto ir įrodymais grindžiamo požiūrio taikymas planuojant, įgyvendinant ir vertinant narkotikų kontrolės politiką;

4.5. 2021–2025 m. Europos Sąjungos narkotikų strategija ir 2021–2025 m. Europos Sąjungos narkotikų veiksmų planu, kuriuose įtvirtinti pagrindiniai prioritetai, pabrėžiantys narkotikų pasiūlos ir paklausos mažinimo bei žalos klausimų pusiausvyros ir tam pasiekti numatytų priemonių svarbą;

4.6. 2021 m. vasario 3 d. Europos Komisijos komunikatu Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos kovos su vėžiu planas“ Nr. COM/2021/44, kuriuo siekiama integruotomis pastangomis užtikrinti esminę pažangą kovoje su vėžiu, taikyti tvarią vėžio prevenciją, orientuotą į pagrindinius išvengiamus vėžio rizikos veiksnius, bei numatomi veiksmai, skirti nesaikingam alkoholio vartojimui sumažinti ir siekti laisvos nuo tabako Europos Sąjungos (toliau – ES);

4.7. PSO Europos regioninio biuro Europos veiksmų programa dėl alkoholio 2022–2025 m., kurioje yra nustatyti prioritetai, skirti mažinti žalingą alkoholio vartojimą;

4.8. PSO Pasauliniu alkoholio veiksmų planu 2022–2030 m., patvirtintu 2022 m. septyniasdešimt penktosios Pasaulio sveikatos asamblėjos metu ir kuriuo siekiama sumažinti žalingą alkoholio vartojimą kaip vieno iš visuomenės sveikatos prioritetų;

4.9. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ (toliau – „Lietuva 2050“), patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XIV-2466 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“, kurioje numatyta nuostata: „Lietuva <...> stiprins gyventojų sveikatą ir sudarys sąlygas ją išsaugoti, ugdydama visuomenės sveikatos raštingumą, sveikos gyvensenos nuostatas, aplinkai draugiškus vartojimo įpročius ir skatindama gyventojus įsitraukti į rūpinimąsi savo bei artimųjų sveikata“;

4.10. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu, kuriame nustatyta, kad ryžtinga ir veiksminga kova su nusikalstamumu, ypač su organizuotu nusikalstamumu, šešėliniu verslu, korupcija ir narkomanija, yra svarbi Lietuvos Respublikos viešojo saugumo politikos kryptis, o priklausomybės ligų prevencija yra viena iš svarbių sveikatos politikos krypčių.

5. Planas prisideda prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, įgyvendinimo.

6. Plane nurodytos pažangos priemonės yra susijusios ir (arba) jomis įgyvendinamos šios valstybės veiklos sričių nacionalinės plėtros programos:

6.1. 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 66 „Dėl 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos patvirtinimo“, pažangos priemonės Nr. 11-001-02-10-02 „Stiprinti gyventojų psichikos sveikatą bei plėtoti psichoaktyviųjų medžiagų ir kitų priklausomybę sukeliančių veiksnių kontrolę ir vartojimo prevenciją“;

6.2. 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 931 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos patvirtinimo“, pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-09 „Plėtoti socialinės integracijos priemones labiausiai pažeidžiamoms grupėms“;

6.3. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Tvarių viešųjų finansų plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 209 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos finansų ministerijos tvarių viešųjų finansų plėtros programos patvirtinimo“, pažangos priemonės Nr. 04-001-08-05-02 „Didinti (gerinti) mokestinių prievolių vykdymą“;

6.4. Viešojo saugumo stiprinimo ir plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. birželio 22 d. nutarimu Nr. XIV-2088 „Dėl Viešojo saugumo stiprinimo ir plėtros programos patvirtinimo“.

III SKYRIUS

PLANO RENGIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

7. Plano tikslai, pažangos ir (ar) tęstinės veiklos uždaviniai, pažangos ir (ar) tęstinės veiklos priemonės (toliau kartu – priemonės), suplanuoti pažangos ir tęstinės veiklos asignavimai ir jų poreikis, už priemonės įgyvendinimą atsakingas (nurodytas pirmuoju) strateginio valdymo sistemos dalyvis (toliau – atsakinga institucija), taip pat įgyvendinant priemonę dalyvaujantys strateginio valdymo sistemos dalyviai, priemonių veiklos rūšys (analitinė, reguliacinė, investicinė, komunikacinė, mišri) išdėstyti Plano 1 priede. Plano 1 priede nurodyti tikslai, pažangos ir (ar) tęstinės veiklos uždaviniai atitinka Darbotvarkės tikslus ir pažangos uždavinius.

8. Plano pažangos ir (ar) tęstinės veiklos uždavinių įgyvendinimui vertinti skirti poveikio rodikliai (žymimi raide „E“), priemonių rezultato rodikliai (žymimi raide „R“), jų reikšmės ir atsakingos institucijos išdėstyti Plano 2 priede. Plano 2 priede nurodyti pažangos (ar) tęstinės veiklos uždaviniai ir poveikio rodikliai atitinka Darbotvarkės pažangos uždavinius ir poveikio rodiklius, kurie nurodyti Darbotvarkės 1 priede. Atsižvelgus į planuojamą laikotarpį, priemones, priemonių rezultato rodiklius, Plano 2 priede nurodyta tik dalis Darbotvarkės poveikio rodiklių.

9. Siekiant atitolinti ar sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir valdyti jų vartojimo riziką, bus parengtas ir išbandytas mokslo duomenimis ir užsienio gerąja praktika grįstas

psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo integruotos prevencijos modelis, parengtos rekomendacijos valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl nepilnamečių narkotikų vartojimo ir platinimo prevencijos priemonių, įgyvendinant Gyvenimo įgūdžių programą, bus siekiama alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencinių programų pasirinkimo mokyklose didėjimo.

10. Siekiant sumažinti tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių bei alkoholio prieinamumą, ypač vaikams ir paaugliams, bus plėtojamas socialinis dialogas su asocijuotomis verslo struktūromis: dėl nuotolinės prekybos tabako gaminiais ir su jais susijusiais gaminiais; dėl draudimo parduoti tabako gaminius ir su jais susijusius gaminius asmenims, jaunesniems nei 18 metų; dėl nealkoholinių gėrimų – vyno, alaus ir alaus kokteilių nepardavimo vaikams ir paaugliams; dėl tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių bei alkoholio reklamos draudimo.

11. Priklausomybės ligų reabilitacijos ir reintegracijos veiklose ypatingas dėmesys bus skiriamas paslaugų prieinamumo vaikams ar asmenims, auginantiems vaikus, didinimui. Bus priimta paciento kelio principais grįsta nauja priklausomybės ligų gydymo ir reabilitacijos standartų redakcija taip stiprinant asmens psichikos sveikatos priežiūros paslaugų priklausomybės ligomis sergantiems asmenims tęstinumą ir kokybę.

12. 2024 metais pradės veikti nacionalinė metimo rūkyti pagalbos telefoninė linija, kurioje bus teikiamos nemokamos kvalifikuotos metimo rūkyti konsultacijos Lietuvos gyventojams. Taip pat bus plėtojamos metimo rūkyti pagalbos paslaugos sveikatos priežiūros įstaigose. Bus patobulintas tabako gaminių, su tabako gaminiais susijusių gaminių ir tabako pakaitalų ženklavimas. Visos šios priemonės leis mažinti tabako gaminių ir elektroninių cigarečių vartojimo ir priklausomybės nuo nikotino paplitimą Lietuvoje.

13. Didelis dėmesys bus skiriamas asmenų, kurie atlieka bausmę Lietuvos kalėjimuose arba kuriems paskirta probacija, priklausomybės ligų gydymui. Bus padidintos priklausomybės ligomis sergančių nuteistųjų galimybės gauti pakankamos aprėpties gydymo ir reabilitacijos paslaugas, sukurtas algoritmas, prisidedantis prie laiku suteikto šiems asmenims reikalingo gydymo, psichologinės pagalbos, reabilitacijos, reintegracijos ir socialinių paslaugų prieinamumo užtikrinimo.

14. Siekiant suteikti pagalbą narkotines ir psichotropines medžiagas vartojantiems asmenims, bus padidinta pakaitinio gydymo paslaugų aprėptis ir prieinamumas, be to, siekiant geresnės atitikties Jungtinių Tautų Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (UNODC) standartams dėl optimalios žemo slenksčio paslaugų aprėpties, bus užtikrintas ir žemo slenksčio paslaugų prieinamumas. Tyrimų, susijusių su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, srityje numatoma atlikti apklausą pagal tarptautinio Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (ESPAD) metodiką, įtraukiant į tyrimo analizę Lietuvos savivaldybes. Tai leis užtikrinti veiksmingą reagavimą į su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu susijusias tendencijas savivaldybių lygmeniu.

15. Baudžiamosios politikos srityje bus peržiūrėtas Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, kuriame bus įtvirtinta nauja poveikio priemonė, suteikianti bausmės vykdymo atidėjimo galimybę asmenims, jei jie sutinka gydytis priklausomybės ligas. Taip pat bus atlikta narkotinių ir psichotropinių medžiagų grynosios masės nustatymo baudžiamajame procese reglamentavimo sisteminė peržiūra.

16. Kovoiant su narkotikų rinkoje veikiančiomis ir didelę riziką keliančiomis organizuotomis nusikalstamomis grupėmis bei tiriant sąsajas su kitomis grėsmėmis saugumui, bus stiprinami policijos pajėgumai ir gebėjimai, todėl turėtų gerėti nusikaltimų, susijusių su narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabanda bei platinimu, tyrimas.

17. Stiprinant valstybės sienos kirtimo kontrolę ir stebėseną, bus siekiama užtikrinti, kad visa Lietuvos Respublikos ES išorės sienos dalis būtų stebima taikant modernias sienos stebėjimo technologijas, o sukūrus naują Integruotos muitinės informacinės sistemos versiją, atitinkančią ES elektroninės muitinės reikalavimus, didės narkotikų ir jų pirmtakų (prekursorių) sulaikymų atvejų skaičius ne tik tikrinant gabenamus krovinius muitinės postuose, bet ir atvejų skaičius pašto ir greitojo pristatymo tarnybų siuntose.

18. Sprendžiant klausimus, susijusius su skaitmeninės neteisėtos narkotikų rinkos galimybėmis, ir problemas, susijusias su prekyba narkotikais ir jų siuntimu, pasitelkiant pašto ir greitojo pristatymo tarnybas, bus inicijuoti teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo susitarimai su pašto ir greitojo pristatymo tarnybomis, efektyviai vykdoma subjektų priežiūra, siekiant sumažinti teisėtoje veikloje naudojamų narkotikų ir jų pirmtakų (prekursorių) patekimo į neteisėtą apyvartą riziką.

19. Siekiant sumažinti su tabako gaminiais susijusių gaminių vartojimo neigiamą poveikį žmonių sveikatai, atliekamas importuotojų ir (ar) gamintojų pateiktų pranešimų į ES bendrą registravimo portalą EU-CEG apie su tabako gaminiais susijusius gaminius, skirtus Lietuvos rinkai, vertinimas, užkertant kelią neatitinkančioms Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimų el. cigaretėms patekti į rinką.

20. Plano priemonių įgyvendinimą organizuoja atsakingos institucijos, rengdamos savo strateginius ir (ar) metinius veiklos planus, prireikus – papildomai rengdamos veiksmų planus. Veiksmų planus rengti rekomenduotina tais atvejais, kai įgyvendinant priemonę dalyvauja įvairios, tarpusavyje neatskaitingos ir (ar) nepavaldžios institucijos. Atsakingos institucijos informuoja Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą (toliau – NTAKD), kuriuose planavimo dokumentuose numatytas (detalizuotas) Plano priemonių įgyvendinimas per atitinkamus biudžetinius metus.

21. Siekdamos nuoseklaus ir koordinuoto priemonių įgyvendinimo, atsakingos institucijos imasi lyderystės ir, organizuodamos priemonių įgyvendinimą, užtikrina, kad būtų laikomasi strateginio valdymo sistemos principų (bendradarbiavimo, atvirumo ir įtraukimo ir kitų). Jeigu būtinas platesnis valstybės institucijų ir kitų tikslinių pusių įsitraukimas, NTAKD, kaip Darbotvarkės koordinatorium, bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis, įstaigomis, prireikus ir nevyriausybėmis organizacijomis, koordinuotai ieško bendrų sprendimų būdų, kurie padėtų tinkamai įgyvendinti Plano atitinkamo pobūdžio priemones ir esant poreikiui sudaro Darbotvarkės ir Plano įgyvendinimo tarpžinybinę koordinavimo grupę.

IV SKYRIUS
PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENA, ATSISKAITYMAS UŽ PASIEKTUS
REZULTATUS, VERTINIMAS IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

22. Plano įgyvendinimo koordinavimą, stebėseną ir pažangos vertinimą vykdo NTAKD, vadovaudamasis Darbotvarkės IV skyriaus nuostatomis ir Strateginio valdymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“.

23. Atsakingos institucijos, pasibaigus kalendoriniams metams, iki vasario 15 d. raštu informuoja NTAKD apie Plano priemonių įvykdymą, priemonių rezultato rodiklių pasiekimą (arba nepasiekimą ir jį lėmusias priežastis), atsižvelgdamos į Plane nustatytas rodiklių reikšmes ir priemonių įgyvendinimo laikotarpį.

24. NTAKD ne vėliau kaip iki einamųjų metų I ketvirčio pabaigos pateikia Vyriausybei metinę Plano įgyvendinimo ataskaitą, kurioje pateikiamas Plano įgyvendinimo vertinimas ir rekomendacijos, skirtos gerinti Plano įgyvendinimą ir jame numatytų rodiklių pasiekimą (toliau – Ataskaita).

25. Ataskaita viešai skelbiama NTAKD interneto svetainėje.

26. Kasmet NTAKD informaciją apie Plano vykdymą pateikia metinėje NTAKD veiklos ataskaitoje.
